

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนางานโรงเรียนอนุบาลตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนอนุบาลบ้านดั่นกล้า จังหวัดชลบุรี ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานโรงเรียนอนุบาลและศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารงานโรงเรียนอนุบาลตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 6 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมการวิจัย (Pre-Research Phase)

1 การเลือกพื้นที่การวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการสร้างรูปแบบการบริหารงานโรงเรียนอนุบาลตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ที่ศึกษา คือ โรงเรียนอนุบาลบ้านดั่นกล้า อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยการเลือกพื้นที่ที่ศึกษาครั้งนี้เป็นการเลือกแบบเจาะจง เพราะ

1.1 ผู้วิจัยสามารถเข้าไปศึกษาพื้นที่ได้ตลอดเวลา ทำให้ปฏิบัติงานวิจัยได้ตลอดระยะเวลาของการวิจัย สามารถเก็บข้อมูลได้อย่างลึกซึ้งและครอบคลุมประเด็นปัญหาการวิจัย

1.2 เป็นโรงเรียนที่มีความต้องการดำเนินการบริหารงานโรงเรียนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

1.3 ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีกับผู้วิจัยในการดำเนินการวิจัย

1.4 โรงเรียนมีความพร้อมและต้องการดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตรและนโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

2 การเตรียมทีมวิจัย ทีมวิจัยมีหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล วางแผนการดำเนินงาน นำแผนไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วยทีมวิจัย ดังนี้

2.1 ผู้วิจัย เป็นการเตรียมตัวก่อนเข้าสู่พื้นที่ศึกษา (โรงเรียนอนุบาลบ้านดั่นกล้า อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และบริบท

ของโรงเรียนอนุบาลบ้านดงเกล้า เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินการ วางแผน เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ต่อไป

2.2 ทีมวิจัยภายใน ซึ่งเป็นบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย โดยทีมวิจัยภายใน ต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีเวลาในการเข้าร่วมในการวิจัยได้อย่างต่อเนื่อง ในการวิจัย ครั้งนี้มีทีมวิจัยซึ่ง นอกจากผู้วิจัยแล้ว ดังนี้ ผู้ช่วยผู้วิจัย 1 คน ตัวแทนผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 2 คน ตัวแทนครู 3 คน ตัวแทนผู้ปกครอง 3 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน

3 การเตรียมเครือข่าย ผู้วิจัยเตรียมการดังต่อไปนี้

3.1 ผู้วิจัยได้เข้าไปสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บริหารโรงเรียน ครู พี่เลี้ยง นักเรียน ผู้ปกครอง ตลอดจนบุคคลในโรงเรียนอนุบาลบ้านดงเกล้า โดยแจ้งวัตถุประสงค์ให้ทราบว่าการ ดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานโรงเรียนอนุบาลตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งไม่มีผลเสียต่อโรงเรียน ไม่ทำให้โรงเรียนเสียเวลา เพราะเป็นงานที่โรงเรียนต้องปฏิบัติเนื่องจากเป็นสิ่งที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542 และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ซึ่งระบุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม ฉบับที่ 9-10 ผู้วิจัยได้วางแผนพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูลหลักทุกขั้นตอนของการวิจัย ตั้งแต่ การเก็บรวบรวมข้อมูล จนกระทั่งเผยแพร่ผลการวิจัย โดยต้องได้รับการยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลก่อน ผู้วิจัยพร้อมที่จะชี้แจงอย่างชัดเจนถึงจุดมุ่งหมายของการวิจัย การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการวิจัย หรือไม่เป็นการตัดสินใจของผู้ให้ข้อมูลหลัก (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2539 อ้างถึงใน เตือนใจ รักษาพงศ์, 2551) ผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการและขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กิจกรรมกลุ่มและบทบาทของผู้ให้ข้อมูลหลักในแต่ละขั้นตอน การขออนุญาตบันทึกเสียงและวิดีโอทัศนียภาพขณะทำการวิเคราะห์ปัญหา/ความต้องการ ทำแผน การบริหารงานโรงเรียน ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นความลับ ไม่นำมาเปิดเผย แต่จะวิเคราะห์ข้อมูลเป็นภาพรวม และจะทำลายเอกสารรวมทั้งข้อมูลทั้งหมดที่ได้หลังจาก การวิเคราะห์ข้อมูล แปลความหมาย และสรุป จากนั้นผู้วิจัยขออนุญาตผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อศึกษาบริบทของสถานศึกษาดังแต่ สภาพแวดล้อม วิสัยทัศน์ พันธกิจและกลยุทธ์ของ สถานศึกษา จากเอกสาร แผนพัฒนากลยุทธ์สถานศึกษา รายงานการประเมินตนเองของ สถานศึกษา เป็นต้น

3.2 สร้างความเข้าใจร่วมกัน ในเรื่องการบริหารงานโรงเรียนตามหลักเศรษฐกิจ พอเพียงโดยการให้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ด้วยการประชุมชี้แจง การจัดอบรม สัมมนาวิชาการ และให้ความรู้เกี่ยวกับหัวข้องานวิจัย หลักเศรษฐกิจพอเพียง และเชิญให้ผู้บริหาร

ครู และผู้ปกครองเข้าร่วมประชุม ในเรื่อง "การน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา" จากวิทยากร ดังนี้ คือ ดร.ม.ล.จันทร์กฤษณา ผลวิวัฒน์, ดร.เสาวนิตย์ ชัยมุสิก, วิทยากรประจำสถาบันฐานวิชาการ และอาจารย์ฉวีวรรณ แสงสว่าง ศึกษาพิเศษสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ผู้มีความรู้และความชำนาญเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานโรงเรียนและหลักทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างดี และเป็นที่ปรึกษาของโรงเรียนอนุบาลบ้านดั้นกล้ามาเป็นวิทยากร รวมทั้งการประชุมชี้แจงให้ความรู้แก่ผู้ปกครองนักเรียน เกี่ยวกับการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในโรงเรียน เพื่อให้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลกับทีมวิจัย

4 เครื่องมือและอุปกรณ์การวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเครื่องมือที่สำคัญประกอบไปด้วย

4.1. ผู้วิจัย นับเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องเตรียมตัวก่อนการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

4.1.1 การศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานโรงเรียนและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์กำหนดเป็นกรอบแนวคิดรูปแบบการบริหารงานโรงเรียนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

4.1.2 ศึกษาแนวคิดด้านการบริหารงานโรงเรียนอนุบาลประกอบไปด้วยการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานดังกล่าว

4.1.3 ศึกษาระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษาตามแนวคิดของเคมมิสและแม็คแทกการ์ท (Kemmis & McTaggart, 1988) ที่ประกอบไปด้วย การวางแผน (Planning) การกระทำ/การดำเนินการ (Action) การสังเกตผล (Observation) การสะท้อน/การทบทวนผล (Reflection) ร่วมกับการศึกษาดำรง เอกสารและงานวิจัยอื่น ๆ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วบูรณาการกับแนวคิดการบริหารงานโรงเรียนอนุบาลเป็นกรอบแนวคิดเบื้องต้น ประกอบไปด้วย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงาน กระบวนการบริหารงานโรงเรียนอนุบาล ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

4.2 การเตรียมอุปกรณ์ที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่สำคัญ ประกอบด้วย

4.2.1 เครื่องอัดเทป สำหรับอัดเสียงขณะสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยละเอียด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในกรณีเกิดความผิดพลาดจากการจดบันทึกข้อมูลเพียงอย่างเดียว ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ การแปลความหมายข้อมูลและหาข้อสรุปเชิงทฤษฎีได้ในภายหลัง

4.2.2 กล้องถ่ายภาพดิจิทัล ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่มีประโยชน์ในการเก็บข้อมูลบรรยากาศในการประชุม หรือสภาพแวดล้อม และขั้นตอนในกระบวนการดำเนินการวิจัย

4.2.3 อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมกลุ่มและอุปกรณ์ในการนำเสนอข้อมูลสาธารณะ เช่น กระดานไวท์บอร์ด อุปกรณ์เครื่องเขียน เพื่อประโยชน์ต่อการเขียนข้อคิดเห็นต่าง ๆ ของกลุ่ม ในขณะวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และกลยุทธ์ของโรงเรียน

4.2.4 อุปกรณ์ช่วยในการจดบันทึก ประกอบด้วย สมุดจดบันทึก อุปกรณ์เครื่องเขียน เพื่อให้บันทึกข้อมูลขณะสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการจัดทำแผนการบริหารงานโรงเรียนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้ประโยชน์ในการบันทึกคำพูดและบรรยากาศการประชุม และพฤติกรรม ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในการถอดเทป และการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4.2.5 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง ที่ใช้สำหรับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบความต้องการของโรงเรียนอนุบาลโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยเป็นกรอบการสัมภาษณ์แบบกว้าง ๆ ที่ใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ สกุล ตำแหน่ง พร้อมทั้งคำถามแบบปลายเปิดเกี่ยวกับการบริหารงานโรงเรียนอนุบาลโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารงานโรงเรียน ตลอดจนกระบวนการจัดการโรงเรียนและอื่น ๆ

ระยะที่ 2 การวิเคราะห์สถานการณ์ (Situational Analysis Phase)

ผู้วิจัยร่วมกับทีมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลหลัก ทำการวิเคราะห์สถานการณ์ การวิจัยของโรงเรียนอนุบาลบ้านต้นกล้า ที่เป็นพื้นที่การวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐาน (Based Line Data) ณ เวลาก่อนทำการวิจัย ข้อมูลที่ต้องการประกอบด้วย สภาพการบริหารงานโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน และแนวคิดเกี่ยวกับการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาบริหารจัดการงานโรงเรียน รวมทั้งปัญหาต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม มีรายละเอียดดังนี้

การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง(Stakeholders) กับโรงเรียนอนุบาลบ้านต้นกล้า โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังต่อไปนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา 2 คน ครู จำนวน 7 คน ผู้ปกครอง จำนวน 9 คน คณะกรรมการสถานศึกษา 5 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลปัญหาและความต้องการในการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารงานโรงเรียนอนุบาล ซึ่งจะทำให้การวิจัยครั้งนี้ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์และสามารถตอบคำถามการวิจัยได้อย่างเหมาะสม

การร่วมกับผู้ให้ข้อมูลหลักศึกษาวิเคราะห์ปัญหา เป็นขั้นตอนที่ ทีมผู้วิจัย ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู และกรรมการสถานศึกษา ร่วมกัน วิเคราะห์สภาพปัญหา/ความต้องการของโรงเรียนด้านการบริหารงานโรงเรียนทุกด้าน ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยนำเทคนิค A-I-C มาใช้ ซึ่งเทคนิคนี้เป็นกระบวนการประชุมที่มีวิธีการหรือขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุม ได้มีโอกาสสื่อสาร แลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจถึงสภาพปัญหา ข้อจำกัด ความต้องการ และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เป็นกระบวนการที่ประชุมระดมพลังสมองเพื่อแก้ไขปัญหและแนวทางในการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งวิธีการของ A-I-C เป็นการเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารงานโรงเรียนที่ร่วมกันทำงานทั้งหมดมาเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งมี 3 ขั้นตอนดังนี้ (ชอบ เข้มกลัด และโกวิท พวงงาม, 2547, หน้า 54-58)

1. ขั้น A หมายถึง APPRECIATION (ขั้นการสร้างความรู้) เป็นขั้นตอนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของแต่ละคน ที่ทำให้ทุกคนยอมรับและชื่นชมคนอื่น โดยไม่ต่อต้านหรือวิพากษ์วิจารณ์ ทุกคนมีโอกาสแสดงออกอย่างทัดเทียมด้วยข้อเขียน วาจา ว่าเขาอยากเห็นสภาพการณ์ปัจจุบัน และความสำเร็จในอนาคตเป็นอย่างไร ซึ่งทุกคนมีโอกาสใช้ข้อเท็จจริง และความรู้สึก แสดงออกได้ตามความจริง และเมื่อแสดงออกแล้วทุกคนยอมรับ จะทำให้เกิดความรู้สึกที่ดี มีความสุข อบอุ่น เกิดพลังขึ้นในระหว่างผู้เข้าร่วมประชุม

2. ขั้น I หมายถึง INFLUENCE (ขั้นการสร้างแนวทางพัฒนา) เป็นขั้นการใช้ความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละคนมาช่วยกันกำหนดวิธีการ ยุทธศาสตร์/กลยุทธ์ ที่จะทำให้บรรลุ วิสัยทัศน์ร่วมกัน วิธีการที่เสนอแนะมาทั้งหมดจะนำมาจัดหมวดหมู่ แยกแยะ และพิจารณาร่วมกัน จนกระทั่งได้วิธีการที่กลุ่มเห็นพ้องต้องกันว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จที่กลุ่มต้องการ ซึ่ง I เป็นการกำหนดยุทธศาสตร์ มาตรการ และเสนอทางเลือก เพื่อให้บรรลุความสมหวัง บรรลุภาพที่พึงประสงค์ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

- 2.1 คิดกิจกรรมโครงการที่จะทำให้บรรลุความมุ่งหวัง/ภาพที่พึงประสงค์ ซึ่งดำเนินการโดยให้แต่ละคนคิดยุทธศาสตร์ ประมาณคนละ 1-3 ข้อ จากนั้นเขียนยุทธศาสตร์ลงบน

แผนกระดาศยอยแผนละ 1 ข้อ อธิบายแลกเปลี่ยนความคิดในกลุ่มเล็ก คัดเลือกยุทธศาสตร์ที่เห็นว่าดีที่สุดประมาณ 3-5 ข้อ อภิปรายตกลงกันได้ เพื่อหาข้อยุติที่มีเหตุผล กลุ่มพอใจมากที่สุด ยอมรับมากที่สุด

2.2 จัดลำดับความสำคัญ

3. ขั้น C หมายถึง CONTROL (ขั้นการสร้างแนวทางปฏิบัติ) เป็นการนำวิธีการมา กำหนดเป็นแผนปฏิบัติการ (Action Plan) อย่างละเอียดว่า ทำอะไร มีหลักการและเหตุผลอย่างไร มีเป้าหมายอย่างไร ใครรับผิดชอบเป็นหลัก ใครต้องให้ความร่วมมือ จะใช้งบประมาณค่าใช้จ่าย ใดๆ จากแหล่งใด ในขั้นนี้สมาชิกแต่ละคนจะเลือกว่า ตนสนใจจะรับผิดชอบเรื่องใด ใครจะ ให้ความร่วมมือในเรื่องใด ใครจะเป็นผู้ร่วมวางแผนปฏิบัติการข้อใด เป็นการกำหนดข้อผูกพันให้ ตนเอง เพื่อควบคุมให้เกิดการกระทำอันจะนำไปสู่การบรรลุผลที่เป็นเป้าหมายหรืออุดมการณ์ ร่วมกันของกลุ่มในที่สุด ซึ่ง C เป็นการทำงานร่วมกันโดยนำเอาโครงการและกิจกรรมมาสู่ การปฏิบัติและจัดกลุ่มดำเนินการที่แต่ละคนนัด

ระยะที่ 3 การจัดทำแผน (Planning Phase) เมื่อแผนการบริหารงานโรงเรียนตาม หลักเศรษฐกิจพอเพียงเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ ของโรงเรียนที่สร้างขึ้นโดย ทีมผู้วิจัย ทีมผู้บริหาร คณะครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ แล้ว เพื่อความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล ผู้วิจัยให้ผู้ให้ข้อมูลหลักร่วมกันตรวจสอบความเป็นไปได้ของความถูกต้องของรายละเอียดอีกครั้ง ก่อนร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ตามประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ การนำหลักเศรษฐกิจ พอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข สอดแทรกไปในการบริหารงานด้านวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป

ระยะที่ 4 การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ (Implementation Phase) เป็นขั้นตอนที่ เกิดขึ้นเมื่อแผนที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนของการวางแผนถูกนำไปใช้ เพื่อพัฒนาสิ่งที่ต้องการให้ดีขึ้น โดยให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมตัดสินใจในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามขั้นตอน ผู้วิจัยทำหน้าที่ในการส่งเสริม ช่วยเหลือสนับสนุนให้คำปรึกษากลุ่มให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมสำเร็จตามที่ วางแผนไว้ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกิดจากการปฏิบัติตามแผน ด้วยวิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ และการบันทึกข้อมูลการมีส่วนร่วมของทีมวิจัยภายใน รวมทั้งการที่ผู้วิจัยมีส่วนร่วม ในการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการพร้อมการติดตามผลการปฏิบัติงาน และความก้าวหน้าของ การดำเนินการตามหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จะต้องร่วมกันสังเกตควบคู่ไปกับการ นำแผนไปปฏิบัติ โดยใช้เครื่องมือในการสังเกตผลที่ร่วมกันสร้างขึ้นในขั้นตอนการวางแผน เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือและเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

ระยะที่ 5 การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน (Evaluation Phase) เป็นการประเมินผลตามแผนปฏิบัติการ โดยการประเมินผลการเปลี่ยนแปลงของประเด็นต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลพื้นฐาน (Based line data) และเป็นการหาความก้าวหน้าของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากที่ได้นำแผนที่วางไว้ไปสู่การปฏิบัติภายใต้บริบทของสถานการณ์นั้น ๆ เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยจัดบรรยากาศให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการพิจารณา รวบรวมข้อมูล สังเกตผล และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการปฏิบัติตามกิจกรรมต่าง ๆ ที่วางแผนดำเนินการไว้ในแผนการบริหารงานโรงเรียนที่ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่สำคัญการสังเกตผลสมาชิกทุกคน การติดตามประเมินผลมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ

ติดตามผลการดำเนินงานของนักวิจัยภายใน เป็นการติดตามผลการดำเนินงานทุกเดือน เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการว่าเป็นอย่างไร มีผลการปฏิบัติงานเป็นอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคใดบ้าง และความต้องการการช่วยเหลือหรือสนับสนุนในด้านใดบ้าง

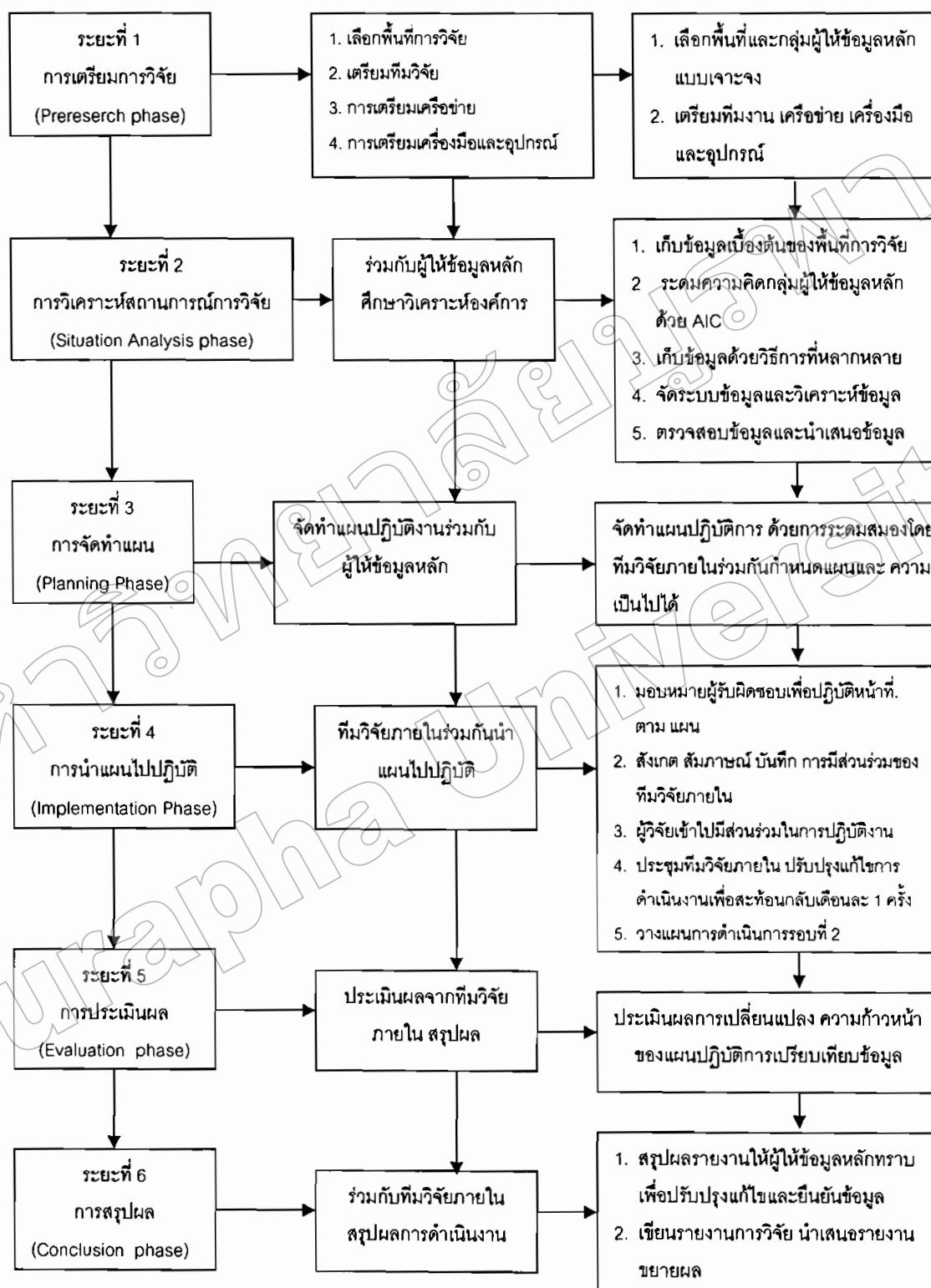
ร่วมกันวางแผนในการดำเนินงานรอบต่อไป (Evaluation Research Phase) ทีมวิจัยนำผลการปฏิบัติงานที่ได้จากการติดตามรวบรวมข้อมูลในแต่ละรอบมาสู่กระบวนการวางแผนตามลักษณะเกลียวปฏิสัมพันธ์ (Interacting Spiral) บันทึกและรวบรวมข้อมูลเพื่อไปสู่ขั้นการสรุปผลต่อไป ซึ่งเป็นการจัดบรรยากาศให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบผลการดำเนินงาน โดยเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กลุ่มได้ร่วมกันกำหนดไว้เพื่อนำไปสู่การปรับแผนการบริหารงานโรงเรียนอนุบาล ในขณะที่มีการทบทวนผลหากพบว่าผลที่ได้ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย และไม่เป็นที่พอใจของสมาชิกทุกคน กลุ่มต้องร่วมกันวางแผนการดำเนินการใหม่เพื่อให้ได้กระบวนการที่ดีที่สุดและสอดคล้องกับบริบทของการบริหารงานโรงเรียนอนุบาลโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง

การดำเนินการวิจัย การบริหารงานโรงเรียนอนุบาลตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทีมผู้วิจัยได้วางแผน การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์ การจดบันทึก การสังเกต ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์และแปลความหมายในภาพรวม และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) ภายหลังเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตและการจดบันทึก ทบทวนข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ว่าข้อมูลน่าเชื่อถือเพียงใด มีความหมายอย่างไร ความสัมพันธ์กับปรากฏการณ์อื่น ๆ และลักษณะของข้อมูลที่ได้อยู่ในระดับสถานการณ์ใด สมควรต้องเก็บเพิ่มเติมอีกหรือไม่ ผู้วิจัยใช้แนวคิดของโคไลซซี (Colaizzi, 1978) ในการวิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์วิทยา ดังนี้

1. ผู้วิจัยอ่านข้อมูลทั้งหมด แล้วทำความเข้าใจภาพรวมของปรากฏการณ์ ความรู้สึก ความนึกคิด ตามความเข้าใจของผู้ให้ข้อมูลหลัก
2. รวบรวมปรากฏการณ์ทั้งหมดที่ได้จากการจดบันทึกคำบรรยาย ข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด นำมาจัดกลุ่มคำ (Phase) ที่เป็นข้อมูลประเภทเดียวกันของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน
3. อ่านทบทวนกลุ่มคำทั้งหมดที่จัดไว้เป็นกลุ่ม จนกระทั่งเข้าใจความคิดและความต้องการของผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด
4. จับข้อความหรือคำหรือประเด็นที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ตัดข้อความที่ไม่จำเป็นหรือไม่เกี่ยวข้องออกไป
5. ให้ความหมายหรือตีความในแต่ละข้อความหรือแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์
6. จัดกลุ่มคำหรือประเด็นที่มีความหมายในกลุ่มเดียวกันมาไว้ด้วยกัน ตั้งชื่อหลักของกลุ่มคำหรือประเด็น
7. เขียนคำอธิบายความหมายทั้งหมดของชื่อหลักที่ตั้งไว้ให้ครอบคลุมและชัดเจน
8. นำข้อความที่เขียนทั้งหมดกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลหลักและสมาชิกกลุ่มพิจารณาอีกครั้งหนึ่งเพื่อตรวจสอบและยืนยันความถูกต้อง
9. ในกรณีที่ข้อมูลใหม่เกิดขึ้นจากการตรวจสอบความถูกต้อง ผู้วิจัยจะนำข้อมูลใหม่ที่เกิดขึ้นมาเขียนคำอธิบายให้เกิดความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เป็นการตรวจสอบโดยเริ่มเก็บข้อมูลด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ แล้วนำมาบันทึก รวมทั้งพิจารณาการถ่ายทอดทาง พฤติกรรม บรรยายากศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูลหลักและสมาชิกที่ทำกิจกรรมกลุ่ม เพื่อนำมาประกอบการแปลความหมายร่วมกับผลการถอดเทปและการบันทึกภาคสนามวิธีการอื่น นอกจากนี้ใช้วิธีการตรวจสอบจากสมาชิก (Member Check) โดยนำข้อมูลที่ได้กลับไปให้กับผู้ให้ข้อมูลหลักอ่านหรือไปถามซ้ำอีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงตามประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลมากที่สุด

ระยะที่ 6 การสรุปผล (Conclusion Phase) ผู้วิจัยและทีมวิจัยร่วมกันสรุปผลการดำเนินงานในทุกขั้นตอนของการวิจัยแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขและสรุปเป็น รูปแบบการบริหารงานโรงเรียนอนุบาลตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลบ้านต้นกล้า จังหวัดชลบุรีโดยแบ่ง การดำเนินการเป็น 6 ระยะ ดังนี้

ภาพที่ 5 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย